Valdemar.

Ballet i fire Akter

af

August Bournonville.

Musiken af Fr. Frølich.
Dekorationerne af Christensen.

Opført første Gang paa det kongelige Theater i Oktober 1835;
paany indstuderet, sat i Scene og opført i Novbr. 1866.

Kjøbenhavn.
Forlagt af J. H. Schubothes Boghandel.
Græbes Bogtrykkeri.

Personerne.

Svend Eriksøn.
Knud Magnussøn.
Valdemar Knudsøn.
Axel Hvide.
Astrid, Svends Datter.
Agnar, en Olding.
Yngvar, Smed } hans Sønner.
Erik, Fisker }
Ellen, Yngvars Hustru.
Hedvig, Eriks Brud.
Ditleif, Drabanthøvding.
Ulf, Drabant.
En Minnesanger.
En Ridder.
Bønder og Gildebrødre.

Knud Lavards Aand.

Riddere, Damer, Drabanter, Væbnede, Krigere, Bønderfolk, Nonner.

Solodands.

Pas de cinq. Pas de six. Fakkeldands.

Handlingen foregaar i de 3 første Akter i og ved Roskilde, i 4de Akt paa Grathe-Hede. Tiden 1156—57.

Første Akt.

En Plads i Skoven ved Roskildefjord; tilvenstre et Kapel, indviet til St. Knud, tilhøjre Yngvars Hus og Smedje; hist og her Avlsredskaber og Fiskernet. Middagstid.

Første Scene.

Agnar spiller paa Harpe for sine Børnebørn og fortæller dem gamle Sagn. Yngvar og hans Hustru lytte til ved deres Arbejde.

Hedvig kommer fra Marken, hilser venligt og kysser den Gamles Haand, idet hun længselsfuldt ser ud over Søen; hun har flettet en Krands til St. Knud og smykker Helgenbilledet dermed. Ellen og hendes Børn omringe den gamle Agnar med kjærlig Omhu.

En Baad med bevæbnede Bønder, der bære grønne Kviste i deres Hjælme, nærmer sig Strandbredden. Det er Erik og hans Vaabenbrødre, der komme fra Krigen. De modtages med Jubel af Slægt og Venner; de bringe Budskab om den nærforestaaende Fred, og Alle opsende Tak til Himlen med Bøn for det elskede Fædreland.

Anden Scene.

Denne glade Dag skal indvies med Eriks og Hedvigs Forening. Ellen skjænker sin bedste Mjød, og Munterheden ytrer sig ved livlige Danse. Børnene opføre en Leg, som

Bedstefaderen har lært dem; den forestiller Rolf Krake og hans Kæmper, hvorledes han forraades af Hjartvar og hævnes af Viggo.

Valdemar og Axel komme forbi under dette Optrin og bede de Forsamlede ikke at lade sig forstyrre. Disse Lege ere dem kjære og minde dem om de svundne Barndomsdage.

Yngvar træder frem i Brydekampen og har snart overvundet alle sine Modstandere. Valdemar opfordrer smilende sin Fosterbroder til at møde Sejerherren; denne vover først efter nogen Vægring et Tag med den ædle Ridder, men mærker strax, at han har fundet sin Overmand, thi Axel tvinger ham til Jorden, og da han opdager det Kors, der betegner Axel som Formand for St. Knuds Gildelag, bøjer han sig ærbødigt og modtager Broderskabs-Haandtrykket.

Valdemar og Axel fortsætte deres Vandring, ledsagede af Folkets Hyldest.

Tredje Scene.

Krigsmusik høres i det Fjærne, den kommer nærmere, og en festligt smykket Snække sejler ind ad Fjorden; Knud og hans Riddersmænd stige iland; Alt aander Glæde over den længe ønskede Fred. Svend, omringet af sine Drabanter, gaar ham imøde, og skjønt Knud næppe kan skjule sin Bevægelse, overvinder han ethvert Nag og modtager med Tillid den Haand, der rækkes ham til Forsoning. Kongerne omfavne hinanden under Folkets og Riddernes Bifaldsytringer, Knud, der tilligemed sit Følge er klædt til Fest og letbevæbnet, bemærker, at Svend og hans Mænd ere staalklædte, og spørger mistroisk om Aarsagen dertil. Et Udbrud af vild Begejstring blandt Drabanterne er det tvetydige Svar paa hans Forespørgsel. Svend nærmer sig Knud med paa-

tagen Venlighed, men det gamle Had blusser op paany, og Fredens lyse Forhaabninger true med at forsvinde.

Fjerde Scene.

Larmende Glæde blandt Folket bebuder Valdemars Nærmelse; han møder ved Kongestævnet; Axel Hvide overrækker det Pergament, der indeholder Fredsvilkaarene og fra alle Sider hæves de grønne Kviste ivejret til Tegn paa det almene Ønske; men Svend, som med stigende Forbitrelse har gjennemløbet Pergamentets Indhold, nægter at underskrive, og hans Drabanter, der opmærksomt følge ethvert af hans Skridt, vente kun paa et Vink, for at anfalde og knuse hans Modstandere.

I dette Øjeblik indtræder Astrid, Svends unge Datter, med sine Terner. De omsno med Blomster de barske Krigere, og Faderens Yndling anvender hele sin Overtalelse for at mildne hans Vrede; forgjæves vil han modstaa hendes Bønner og Kjærtegn, og da hun endelig i Forening med Folkets og Hoffets Kvinder knælende strækker Fredens Symbol hen imod ham, griber han dybt bevæget den grønne Bøgekvist, trykker Datteren til sit Hjærte og sværger Forsoning og Endrægtighed. De tre Konger give hverandre højtideligt Haanden, og Folkets Jubel blander sig i Krigstrompeternes og Vaabnenes Klang.

Anden Akt.

Højsalen paa Kongeborgen i Roskilde; tilhøjre og tilvenstre Troner for Svend og hans kongelige Gjæster.

Første Scene.

Alt er i Bevægelse til Gjæstebudet. Tjenerne udsmykke Hallen, ordne Taffelet og trække den svære Lysekrone op under Loftet. Astrid kommer for at efterse Tilberedelserne til Festen og bifalder alt med Undtagelse af de for Knud saa ydmygende Trofæer, som hun giver Befaling til at lade borttage. Ditleif, Drabanthøvdingen, vil modsætte sig hendes Ønske, men hun tyer til sin Fader, der roser hendes Klogskab og indvilger i hendes Begjæring; henrykt kysser hun Kongens Haand og gaar med sine Jomfruer.

Anden Scene.

Svend sætter sig ved et Tavlebord og stirrer stift paa Ditleif, der forskende følger hans Blikke; Svend prøver Æggen paa sin Dolk og rækker den til Drabanthøvdingen, der endnu er tvivlraadig; men da Svend farer med Haanden hen over Skakspillet og holder Kongen hen for ham, giver han et Tegn til nogle Udvalgte, der træde ind fra forskjellige Sider, rede til at modtage og udføre de Befalinger, der maatte gives dem. Svend er tilfreds, uddeler Gaver blandt de Sammensvorne og affærdiger dem indtil videre.

Tredje Scene.

Astrid, der uforvarende er bleven Vidne til det foregaaende Optrin, træder bleg og skjælvende frem for sin Fader og bønfalder ham for hans egen Hæders og Saligheds Skyld at lade af fra sit hævngjerrige Forsæt; hun viser hen til den Fredspagt, som han har besvoret, men derved ægges endnu mere hans Forbitrelse. Astrid vil fly, men Svend, der aner at hun vil advare hans Medbejlere til Kronen, holder hende tilbage under de strengeste Trudsler.

Fjerde Scene.

Riddertoget nærmer sig, Hoffet samles, Svend gaar sine ædle Gæster imøde og fører dem til Højsædet. Festen aabnes med Dans, hvori Astrid efter sin Faders Befaling deltager. Kongerne og Ridderne føre deres Damer til det rigt besatte Bord. Folket indlades som Tilskuere, og de unge Bønderpiger med Hedvig i Spidsen bringer Blomster, som de dansende byde den unge Kongedatter, der med Venlighed besvarer deres Hyldest; hun bemærker Agnar og beder ham at spille en af hans Sange, der muligen kunde tjene de Foraadte til et advarende Vink, men Svend har fulgt hende med mistænksomme Øine, han afbryder Visen og befaler, at Folkehoben skal jages ud af Kongehallen.

Drabanterne udføre nu en larmende Vaabendans, og Bægerne tømmes med Begejstring. Fakkeldansen slutter denne Del af Festen, og Damerne bortfjerne sig i Optog, medens Herrerne underholde hverandre med Lovtaler over det statelige Gilde, og Svend, der fører sin Datter med sig, i Forbigaaende giver Drabanthøvdingen et hemmeligt Vink.

Femte Scene.

Knud og Axel Hvide spille Skak, men Knud føler sig midt i denne Glædestummel sørgmodig og beklemt, og

det lykkes ikke Valdemar at opmuntre hans Sind. Knud griber hans Haand, som om han vilde bede ham om Tilgivelse, og synker med mørke Forudfølelser til Vennens Favn. Valdemar, der vil udbringe hans Skaal, vinker ad Ridderne og fører dem op til Højbordet, hvor Bægerne fyldes paany. Dette er det ventede Tegn. Fra alle Sider bryde Svends Drabanter ind paa de Værgeløse, der, overrumplede og forvirrede, blive gjennemborede, inden de endnu have kunnet tænke paa Selvforsvar. Valdemar har afvæbnet en af Morderne og strider som en Løve midt i den forfærdelige Tummel. Axel, der ikke har lagt sine Vaaben fra sig, laaner Knud sit Sværd og kaster med Kæmpekraft Drabanthøvdingen til Jorden, men nu ser han Knud, der overvældet og dødeligt saaret segner til Jorden, og Valdemar, hvis sidste Mand er faldet og som selv er saaret, hugger sig igjennem, forfulgt af den hele Morderskare ... han planter sit Sværd foran den døende Konge, viser det hellige Tegn paa sit Bryst og fordrer som en Ret at maatte give Knud den sidste Salvelse. Midnatsklokken slaar. Morderne standse; alle Lys ere slukte; kun Lysekronen brænder endnu og kaster et mat Skjær paa de blege Ansigter og blinkende Vaaben.

Sjette Scene.

Svend har ikke kunnet oppebie Udfaldet af sit Forræderi, men er ilet tilbage til Højsalen. De dræbte Fjender ligge for hans Fødder, men endnu staa hans Haandlangere uvirksomme ved de sidste og vigtigste Ofre; han befaler dem at fuldende; men Axel har uforstyrret i Andagtens Begejstring modtaget den døende Konges sidste Skriftemaal. Knud reiser sig i Vennernes Arme, stirrer med forklaret Blik paa Svend, indstævner ham for den Eviges Domstol og dør.

Svend er dybt rystet, men hans Folk ere atter komne til Besindelse, Sværde og Dolke hæve sig paany og Valdemar bereder sig til en fortvivlet Kamp; da springer Axel hen og overhugger den Kjæde, der holder Lysekronen under Loftet; den styrter ned med et voldsomt Brag, knuses og slukkes i Faldet; Mørket og Forvirringen begunstige Valdemars og Axels Flugt.

Tredje Akt.

Pladsen ved Yngvars Smedje. Nat. Det trækker op til Uvejr.

Første Scene.

Agnar, Erik og Hedvig komme mismodige hjem fra Festen, hvor de bleve saa haanligt behandlede; Yngvar og Ellen komme dem imøde og harmes over hvad der fortælles. Uvejret bryder løs, og de skynde sig alle at komme under Tag.

Anden Scene.

Valdemar, saaret og forfulgt, iler igjennem Skoven. Jagthorn høres i det fjærne; han standser og eftertænker sin Skjæbne. Han oprøres ved Tanken om at falde levende i sine Fjenders Hænder, og i et Udbrud af Fortvivlelse vender han Sværdspidsen mod sit eget Bryst. I dette Øjeblik ruller Tordenen over hans Hoved. Det er, som om en højere Magt holdt hans Haand tilbage, og hans Sjæl hæver sig til Gud i Bønnen.

Der høres Fodtrin i Nærheden. Valdemar springer op til Selvforsvar, men hvad kan lignes ved hans Glæde, da han gjenfinder sin trofaste Ven; de styrte i hinandens Favn, og nyt Haab oprinder for dem begge. Axel opsøger en Sten, hvorpaa den saarede Konge kan hvile sig; da høre de Harpetoner, og Sangen om Rolf og Viggo og om Svend Tveskjæg og Thorvald rinder dem ihu. De gjenkjende nu Stedet, og Axel banker paa hos Yngvar, der træder ud og forbauses ved at se den ædle Herre ved denne

Tid, men han gribes af Rædsel og Forbitrelse, da han erfarer Svends Forræderi og Blodbadet i Roskilde; han sammenkalder sin Slægt og sværger med dem at vove Liv og Blod for Valdemar. De tilbyde Kongen et Tilflugtssted i deres Hjem, og Axel udsender Erik og hans Venner, for at berede alt til at føre Valdemar over Søen.

Tredje Scene.

Skoven gjennemstreifes i alle Retninger af Svends Folk; hidtil have deres Efterforskninger været frugtesløse, og Yngvar kaster Spejderne ud af sit Hus; Ellen stiller sin Mand og Soldaterne tilfreds og byder dem Øl og Mjød. Axel, forklædt som Tjenestekarl, er nærved at gjenkjendes, men Ellen giver ham en Kindhest, slænger Nøglerne til ham og sender ham ned i Kjælderen, Bægerne tømmes paa Svends Held og Valdemars Undergang, men Yngvar vil ikke drikke denne Skaal, han kaster sit Bæger fra sig og slaar trodsig i Bordet for Drabanterne, der springe op for at tugte den forvovne. Man bebuder Kongens Nærmelse. Klammeriet ophører, og alle stille sig i Orden.

Fjerde Scene.

Svend, fulgt af Astrid, kommer bleg og heftig oprørt, spørger om de Flygtende og forbitres ved hvert nyt Budskab om, at intet Spor er fundet; mistroisk betragter han Astrid, der forgjæves søger at formilde ham. Han udsender sine Folk paany.

Femte Scene.

Astrid knæler for St. Knuds Billedstøtte, der staar udenfor Kapellet, belyst af hvide Kjærter. Svend stirrer vildt hen for sig, et Rov for sine Samvittighedsnag; intetsteds har

han Ro, og da han i Helgenbilledet tror at se den myrdedes truende Blik, betages han af Raseri, Kronen falder af hans Hoved, og da han endelig finder den igjen, ere hans Kræfter udtømte; han styrter afmægtig om ved Kapellets Trappe.

Agnars Harpe lader sig høre; Astrid kalder disse Toner tilhjælp for at mildne sin Faders Kvaler. Svend gjenvinder sin Bevidsthed og omfavner sit Barn, men Billedet forfærder ham bestandigt, og da hans Stridsfolk komme tilbage med uforrettet Sag, sætter han sig selv i Spidsen for dem og iler afsted at forfølge sin Fjende.

Sjette Scene.

Astrid og hendes Terner blive tilbage hos Harpespilleren og ytrer deres Bekymring over Valdemars Skjæbne, men da Eriks Baad kommer tilsyne, og Axel med Yngvar og flere af St. Knuds Gildebrødre træde frem fra forskjellige Sider, afkaster Harpespilleren sin Forklædning, og Valdemar selv viser sig for sine tro Venner. Yngvar rækker ham Hjælm og Sværd, omfavner Hustru og Børn og springer i Baaden. Man hører allerede Signalerne fra Skoven. Astrid besværger Valdemar at undgaa den truende Fare, han takker hende med Varme og styrer fra Land, idet han til Afsked kaster sin Staalhandske paa Strandbredden.

Syvende Scene.

Drabanterne ile til, finde Staalhandsken og bringe den til Svend; Ditleif anklager Astrid, som den, der har begunstiget Valdemars Flugt, og da hun nforfærdet takker Himlen for de ædles Frelse, kjender Svends Raseri ingen Grændser, hans Folk formaa næppe at holde hans Vredesudbrud tilbage, men han forstøder og forbander sin Datter, der afmægtig synker i Kvindernes Arme.

Fjerde Akt.

Valdemars Telt.

Første Scene.

Valdemar slumrer paa en Løjbænk, han er i fuld Rustning, og hans Vaaben ligge i hans Nærhed. Skjønne Billeder foresvæve ham i Drømme, han ser sin forklarede Fader, den ædle Knud Lavard, der betragter ham med Omhed, lover ham Sejer og afslører for hans Blik — Danmarks Fremtid.

Anden Scene.

Valdemar vaagner og eftertænker sin Drøm, der kun ufuldkomment staar for hans Erindring, medens dunkle Anelser betynge hans ellers saa frejdige Sind. Men snart bliver alt livligt udenfor Teltet, Trompeterne skingre, og Valdemar gjenvinder sin Munterhed, han kalder paa sine Væbnere, som gaa ham tilhaande. Det dages mere og mere, Axel og Høvdingerne træde ind i Kongens Telt, modtage hans Befalinger og føre ham til den afgjørende Kamp.

Scene-Forvandling.
Grathe-Hede.

Tredje Scene.

Svend, omgiven af sin Livvagt og sine Væbnere, betragter Slaget, der raser i nogen Frastand. Budskab gaa og komme, saarede bæres fra Valpladsen.

En Flok fangne Bønder føres frem, Yngvar og Erik ere iblandt dem og trodse Svends Vrede, der truer dem med Dødsstraf som Landsforrædere. Ditleif kommer og opfordrer Svend til med sin Kjærnetrop at støtte sin betrængte Hær. Kongen giver ham Hovedbanneret og styrter ud med sine Mænd.

Fjerde Scene.

Hedvig holder en ung Væbner tilbage for at bede ham om at løse de fangnes Baand. Bønderne takke deres Befrier og ile tilbage i Striden, men Erik, der har bemærket, hvor fortroligt Hedvig taler til den unge Væbner, martres af Skinsyge og støder sin Fæstemø fra sig, indtil han ved at komme Ynglingen nærmere erkjender sin Uret og knælende beder om Tilgivelse. Væbneren forbyder ham at vende tilbage i Slaget, men skynder sig selv at følge sin Herre.

Femte Scene.

Stridstummelen nærmer sig. Valdemars Folk trænge fremad; de flygtende blive talrige, tilsidst viger Ditleif med Hovedbanneret. Svend, uden Hjælm og med sønderhugget Rustning kaster sig imellem de forsagte, opmander dem paany, griber Banneret og stiller sin Fylking, men Valdemar, i Spidsen for en udvalgt Skare, styrter over dem med knusende Vælde. De, der ikke falde, rives bort som af en Strøm, Banneret trædes i Støvet, og Svend, dødelig saaret, er blandt de slagnes Tal.

Overvunden, forladt af alle, overlader han sig til Fortvivlelse; men han føler sin Haand kjærlig berørt: Væbneren, der kastedes til Jorden af den stormende Mængde, har rejst sig igjen og er ilet sin Herre til Hjælp; han søger at standse Blodet og henter en Lædskedrik til den døende. Svend drikker

med Begjærlighed af Væbnerens Hjælm, men da han løfter Øjnene, ser han lange lyse Lokker hænge ned over Ynglingens Skuldre: det er Astrid, hans egen Datter! Forbandelsen er løst, hun er Engelen ved Evighedens Port. Sejren gjenlyder, Svend vaagner endnu engang af sin Bedøvelse, famler efter Banneret, rejser sig med det og falder død til Jorden.

Sjette Scene.

En Skare bevæbnede Bønder ile over Valpladsen, blive Svends Lig var og ville bemægtige sig hans Vaaben, men Astrid modsætter sig deres Forehavende og forsvarer sig, da de ville trænge ind paa den trodsige Væbner.

Erik og Hedvig, fulgte af Nonnerne fra det nærliggende Kloster, kaste sig imellem de stridende, og Valdemar og hans Mænd komme itide for at standse den ulige Kamp. Bønderne træde tilbage, og Astrid nedlægger Banneret for Sejerherrens Fødder. Hun beder om en Grav til sin Fader, og Valdemar, som dybt bevæget tilstaar hendes Bøn, lægger den sønderrevne Fane over den overvundne Fjendes Baare. Astrid følger med de hellige Søstre til Klostrets Ensomhed; der skal hun bede for sin Faders Sjæl og for Valdemars Lykke og Storhed. Krigerne sænke deres Vaaben, Astrid lyser Velsignelsen over dem og følger sin Faders Sørgetog.

Syvende Scene.

Axel kommer med de sejerrige Skarer. Fangerne kastes for Kongens Fødder; Øxer, Lænker og Aag løftes over deres Hoveder, men Valdemar bortfjerner med et Vink det truende Glavind, kaster Lænkerne i Støvet og bryder Aaget; forbausede træde hans Kæmper tilbage, og de overvundne omfavne hans Knæ; han rejser dem, thi han har forvandlet Fjender til

Venner; alle danske ere Brødre, Fred og Enighed skulle styrke og befæste Riget og læge dets Saar, Kjærlighed og Lykke blomstre paa „Danmarks dejlige Vang og Vænge". Nu modtager Valdemar Kronen, Hyldingen bæres ham imøde, og opløftet paa Skjoldene overskuer han med Begejstring sit tro og hengivne Folk.

